

JAN BULA

Dětství a cesta ke kněžství

Jan Bula se narodil 24. června 1920 Marii a Antonínu Bulovým v Lukově u Moravských Budějovic. Ještě téhož dne byl pokřtěn ve farním kostele sv. Jana Křtitele, kde se právě slavilo zasvěcení kostela tomuto mučedníkovi – po něm dostal i jméno. Jeho maminka pocházela z Němčiček u Hustopečí a do Lukova se přistěhovala. Její první manžel padl v první světové válce. Druhým manželem se stal železničář Antonín a Jan byl jejich prvním synem. Přes skromné rodinné poměry umožnili rodiče Janovi navštěvovat gymnázium v Moravských Budějovicích. S kamarády tam vydával studentský časopis Ekrazit, kam maloval a kreslil. Maturitu složil v červnu 1939 a následně vstoupil do kněžského semináře v Brně. Kvůli válečným událostem museli mnozí bohoslovci svá studia přerušit a byli nasazeni na nucené práce. Také Jan Bula byl poslán na začátku roku 1943 jako dělník do keramických závodů ve Vranovské Vsi, odkud se vrátil v květnu 1944, aby pokračoval ve studiu teologie, které v následujícím roce dokončil. Dne 29. července 1945 byl vysvěcen olomouckým pomocným biskupem Stanislavem Zelou v brněnské katedrále na kněze. Z pohledu místních se však největší sláva odehrála v Lukově 5. srpna 1945, kdy se konala jeho první mše svatá, primice.

Následně byl Jan Bula ustanoven kaplanem v nedaleké Rokytnici nad Rokytnou. Kromě kněžské služby se zde aktivně zapojil do veřejného života – angažoval se v křesťanské tělovýchovné organizaci Orel, pomáhal divadelním ochotníkům a maloval. V rámci Orla vedl chlapecký oddíl nazvaný Orlici. Pro svou veselou a dobrosrdečnou povahu byl mezi lidmi velmi oblíben. V červenci 1949 zemřel rokytnický farář Stanislav Lakomý a Jan Bula byl ustanoven administrátorem (dočasným správcem) uprázdněné farnosti. Brzy nato se pustil do opravy rokytnického kostela.

Knězem po únoru 1948

V poválečném období došlo ve společnosti k velkým změnám. Politické naladění prošlo radikalizací, přiklonilo se doleva a ve volbách roku 1946 vyhráli komunisté. Přestože to nebylo na první pohled zřejmé, komunisté se připravovali k převzetí veškeré moci ve státě. Po vládní krizi došlo v únoru 1948 k převratu, jehož cílem bylo nastolení komunistické diktatury. V této době se začal projevovat tvrdý postoj komunistického režimu vůči katolické církvi. Došlo k omezení a později k zastavení katolického tisku, likvidaci spolků a církevního školství, zabránění církevního majetku a následovala přímá perzekuce duchovních.

Biskupové v Československu se pokusili informovat věřící o aktuální situaci církve ve státě pomocí oběžníků a pastýřských listů. V neděli 19. června 1949 byl čten z kazatelen Oběžník katolickému duchovenstvu a věřícímu lidu, týden nato Hlas biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky. Ráno 19. června byl Jan Bula navštíven komunistickými funkcionáři a strážmistrem Sboru národní bezpečnosti (tehdejší policie), kteří jej vyzvali, aby nic veřejně nečetl. Dvě třetiny všech kněží se tehdy zalekli případného postihu ze strany státu a Oběžník nepřečetli. Jan Bula jej četl, navíc vyzval farníky k věrnosti Kristu a církvi. „Uvažte každý, každý svůj čin dobře...“, pokračoval: „My nechceme zradit svůj národ... ale ani Krista.“ Za tato slova při čtení Oběžníku dostal pokutu, později byl navíc odsouzen k měsíčnímu trestu vězení. Odvolal se, ale jeho stíhání bylo zastaveno koncem října 1949 milostí prezidenta republiky. Prezidentská milost se týkala všech kněží (zhruba 120) postižených za čtení Oběžníku, ale byla pouze demonstrativním krokem, který měl veřejnost přesvědčit o vstřícnosti režimu vůči církvi.

Komunistická strana usilovala na počátku 50. let zejména o likvidaci církve a kolektivizaci zemědělství. Obě snahy však narážely na odpor těch

obyvatel, kterým byla brána nejen půda a statky, ale i víra. Na jihovýchodním okraji Českomoravské vrchoviny začali proti totalitnímu režimu vystupovat lidé, kteří se účastnili již protinacistického odboje za 2. světové války. V okresech Třebíč a Moravské Budějovice vznikly odbojové skupiny, které se však již v roce 1950 dostaly pod kontrolu komunistické tajné policie – Státní bezpečnosti (StB).

Setkání s Ladislavem Malým

Počátkem roku 1951 se na Třebíčsku objevil Ladislav Malý, který v roce 1949 za nevyjasněných okolností odešel z Československa do zahraničí. Tam se hlásil do americké zpravodajské služby Counterintelligence Corps (CIC) a dostal úkol být ve styku s uprchlíky z ČSR. Přitom však zpronevěřil svěřené peníze a odešel zpět do Československa. Dodnes není spolehlivě zjištěno, kým opravdu Ladislav Malý byl, zda se jednalo o dobrodruha-odbojáře či provokatéra nebo nevědomého spolupracovníka StB, což se jeví jako nejpravděpodobnější. Zřejmé však je, že nebyl kapitánem CIC, jak o sobě prohlašoval. Tato zpravodajská služba ho nejspíš žádnými úkoly na Třebíčsku nepověřila.

V únoru navštívil Ladislav Malý na faře v Rokytnici nad Rokytnou svého spolužáka z gymnázia Jana Bulu. Jeho důvěru se snažil získat lživou historikou o tom, že se svými spolupracovníky osvobodil z internace pražského arcibiskupa Josefa Berana a hledá pro něj spolehlivého zpovědníka. Tuto prosbu Jan Bula neodmítl a slíbil, že arcibiskupa navštíví. Brzy však zjistil, že se Malému věřit nedá, zvláště poté, co za ním přišel na faru v opilém stavu se zbraněmi v ruce. Mezitím ovšem Malý pronikl mezi místní odpůrce režimu, kompromitoval mnoho lidí svými návštěvami a zasíláním dopisů a začal vybízet k ozbrojeným akcím a sabotážím. S tím Jan Bula nesouhlasil a žádal jej, aby odešel a neuváděl další lidi do neštěstí.

Pro Jana Bulu si přijela StB 30. dubna 1951. Zrovna vyučoval ve škole v Rokytnici náboženství, odkud byl odveden k výslechu na faru a tam následně zatčen.

Zatčení a věznění

Jeho věznění nabylo nového rozměru 2. července 1951 nočními událostmi v Babicích. Ladislav Malý tehdy s Antonínem Mityskou zastřelili v místní škole tři komunistické funkcionáře. Trojnásobná vražda umožnila, aby následná soudní líčení nepůsobila tak vykonstruovaně jako jiné politické procesy 50. let. Bylo nutné rychle označit pachatele teroristického činu a exemplárně potrestat osoby, které o jejich činnosti něco věděly a byly režimu nepohodlné.

Ladislav Malý byl zastřelen 3. července 1951 při zatýkácí akci. Ze zatčených osob byla sestavena první šestnáctka obviněných „odbojářů“, do níž byl zařazen i Jan Bula. V trestním oznámení stojí: „Jako hlavní osobu... lze zařadit faráře Jana Bulu, protože tento svým kněžským postavením měl velký vliv nad většinou věřících.“ Jeho protistátní činnost měla začít rozšiřováním protikomunistických letáků, pokračovat četbou Oběžníku a vyvrcholit tím, že neudal bývalého spolužáka Malého. Nechal jej několikrát přespát na faře, zprostředkoval mu úkryt v okolních hájenkách a neudal jej po přepadu v Heralticích, čímž měl spáchat trestný čin velezrady.

Soudní proces, poprava

Jan Bula po zatčení podle svědectví jeho matky a sestry přišel při mučení o přední zuby. Odsouzen byl 15. listopadu 1951. Podle rozsudku „zneužil důvěry, jíž jako duchovní požíval mezi věřícími, k zločinné činnosti a náboženského přesvědčení farníků zneužíval k podpoře banditů a vrahů“. Odvolací líčení proběhlo se zamítavým výsledkem. Podle svědectví Ludvíka Stehlíka ml. přijal Jan Bula nespravedlivý verdikt s obrovskou statečností: „Po cestě zpět ze soudu do věznice hovořil normálně, neplakal, věděl, co ho čeká. Myšlenkami však už byl jinde. Když jsme přijeli do Jihlavy, tak nás rozstrkávali po kobkách. Bula zůstal s bachařem až na konec. Za každým se díval a každému žehnal, dělal kříž. Nemluvil, jen ten kříž. Loučil se.“

Den před popravou 19. května 1952 mu bylo dovoleno napsat dopisy na rozloučenou příbuzným a blízkým známým. Bratrovi a švagrové píše: „Až tento dopis dostanete, bude ten, který takto vzpomíná, dívat se na Vás z jiného světa. Budu už s tatínkem, jehož poslední slova si často vzpomínám. Říkal: ty musíš spát jít se mnou. Mé místo nebude vedle něho. A přece budu blízko strýčkovi Karlovi, který mne učil první kroky a zde v Jihlavě uložil své kosti. Na mne vzpomínejte v Lukově u tatínka. Měl jsem mnoho plánů, jak víš, a stačí maličkost a je po všem. Největší posilou je mi to, že jsem věrně sloužil Bohu až do konce. Člověk nikdy Boha dost nemiluje, a to je to jediné, čeho musí litovat. Pán Bůh mi vyměřil krátký život. Ale věřím, že nebyl nadarmo.“ Z jeho posledních slov není cítit zoufalství, nářek nebo lítost nad vlastním osudem, naopak z nich číší klid, odevzdanost a vděčnost za všechno, co mohl v rámci svého civilního i kněžského působení prožít. Jeho smrt podtrhuje důležitost smíření a odpuštění, které nakonec vede k uzdravení a vnitřní svobodě.

V ranních hodinách 20. května 1952 byl Jan Bula na dvoře jihlavské věznice popraven oběšením. Jeho tělo bylo spáleno a urna s popelem uložena na neznámém místě, zřejmě však na Ústředním hřbitově v Brně.

VÁCLAV DRBOLA

Dětství, studium

Václav Drbola se narodil 16. října 1912 ve Starovičkách nedaleko Hustopečí jako nejstarší ze sedmi dětí Václava a Růženy Drbolových. Otec Václav byl válečným invalidou a živil se jako zemědělec, matka Růžena se starala o domácnost a hospodářství. Po absolvování obecné školy studoval Václav Drbola gymnázium v Hustopečích. Po maturitě vstoupil do kněžského semináře v Brně a na svátek svatých Cyrila a Metoděje v červenci 1938 byl brněnským biskupem Josefem Kupkou vysvěcen na kněze. Začínal jako kaplan ve Slavkově u Brna, později byl přeložen do Čučic. Od roku 1943 působil jako kaplan v Bučovicích.

Kaplanem v Bučovicích

Ve čtyřicátých letech 20. století působilo v Bučovicích více kněží, kaplan Drbola měl na starosti především výuku náboženství v přífařených obcích. Aktivně však působil také v místních spolcích a v Československé straně lidové. Pro svou mírnou, obětavou povahu a pevný charakter byl oblíbeným a váženým knězem. Mimo kostel a výuku náboženství se s farníky setkával především v Katolickém domě, v němž se soustřeďovala činnost členů Spolku katolických tovaryšů a Orla. Václav Drbola byl zřejmě dobrým organizátorem, neboť vedl oba uvedené spolky a kromě divadelních her připravoval například také oslavu kněžského jubilea bučovického děkana Františka Rašky, jíž se účastnil i brněnský biskup Karel Skoupý. K Drbolovým zájmům patřilo také výtvarné umění, věnoval se sbírání obrazů. Místní komunisté ale Václava Drbolu hned po únorovém převratu označili za nepohodlného.

Václav podobně jako Jan Bula přečetl Oběžník katolickému duchovenstvu a věřícímu lidu, podepsaný arcibiskupem Beranem, nicméně nedoprovodil jej vlastním komentářem, jak to udělal Jan Bula. Proto se také vyhnul odsouzení. Jeho významným odkazem z této doby je

dokument Historie událostí Spolku katolických tovaryšů v Bučovicích. Václav Drbola v něm popisuje, jak po únoru 1948 usilovně a marně bojoval za zachování bučovického spolku a poskytl také analýzu společenských změn; přesně popsal události únorového převratu a převzetí moci. Bojoval za Spolek katolických tovaryšů, ale i připravené divadelní představení spolku bylo zakázáno. Katolický spolek „musel“ být zlikvidován pro své zaměření na práci s mládeží a také, aby bylo možné zabavit jeho majetek. Václav už tehdy tušil, že je potřeba hájit spravedlnost za každou cenu a stát si pevně za tím, čemu věří. Přestože věděl, že za jeho snahy může přijít tvrdý postih, odmítal se bát. O jeho morální síle a odvaze svědčí i vzpomínka jeho sestry: „Václav vedl průvod poutníků na poutě a oni ho udali, že nesl křížek. Komunisti však chtěli, aby nesl prapor. Přišli za ním komunisti a řekli mu, aby nesl prapor. Odpověděl jim: „Až naprší a nebude bláto.““

Ve farnosti Babice

V roce 1950 došlo k náhlému přeložení Václava Drboly do Babic u Lesonic na Moravskobudějovicku. Místní farář Arnošt Poláček byl totiž zatčen pro „protistátní činnost“, a tak byl Václav Drbola ustanoven k 1. březnu 1951 správcem farnosti v Babicích, kam okamžitě nastoupil. Plnil své kněžské povinnosti, vyučoval náboženství v místní škole i v přífařených obcích, staral se o farní hospodářství a navíc začal s opravou varhan v kostele.

Podobně jako Jan Bula se i Václav Drbola v Babicích na jaře 1951 setkal s Ladislavem Malým a stejně jako Jan vyslechl smyšlený příběh o útěku arcibiskupa Berana a žádost, aby arcibiskupa vyzpovídal. I Václav souhlasil. Po zatčení Jana Buly byl sice varován, varování ale přišlo pozdě. Zatčen byl 17. června 1951. K sepsání návrhu na zatčení stačilo, že měl podezřelý, tedy Václav Drbola, vědomost o odbojových skupinách v kraji, které však byly již delší dobu bedlivě sledovány příslušníky StB. Mnoho

odbojářů byli místní obyvatelé a také jeho farníci. Náhlé zatčení babického administrátora vyvolalo velké překvapení, obyvatelé obce tehdy považovali za možný důvod Drbolova zajištění pouze jeho neúčast na pochodu míru. Tajní policisté nechťeli nic ponechat náhodě, zatčení naplánovali na neděli, na půl páté hodiny ráno. Auto nechali za vesnicí. A aby měli jistotu, že jim kněz neuteče, rozdělili se a přicházeli k faře z obou stran.

Vyšetřování, odsouzení a poprava

U Václava Drboly, stejně jako u Jana Buly, byly hledány důvody pro zatčení a obvinění až při samotném vyšetřování. Vražda tří funkcionářů místního národního výboru v Babicích v noci 2. července 1951 umožnila, aby byly ze skupiny zatčených vybrány osoby, jež neměly být souzeny jako odpůrci režimu, nýbrž jako osoby mající vědomost o pachatelích babické tragédie. Václav Drbola, který působil v Babicích a bydlel v těsném sousedství školy, byl nucen, aby se doznal k návodu samotné vraždy. Měl se tak přiznat k činu spáchanému až dva týdny po jeho zatčení, k činu, o němž se dozvěděl až ve vězení.

Pamětníci, kteří byli v jihlavské věznici v době vyšetřování Václava Drboly, později vzpomínali, že slyšeli nářek tohoto mučeného kněze. Soukromý zemědělec Josef Pánek ze Šebkovic popisoval, že křikem vězňů se stěny v budově tajné policie v jihlavské Hluboké ulici téměř otřásaly. „Když vyšetřovali faráře Drbolu, slyšel jsem, jak křičí: „Nešlapte po mně!“ Václav Drbola byl násilím nucen k tomu, aby se naučil požadovaný scénář pro inscenaci absurdního soudního líčení. Podle vzpomínek Ludvíka Stehlíka ml. byl slyšet nářek Václava Drboly při mučení po celé věznici: „Volal: „Nekopejte do mě, zabijte mě, já nic nevím!“ Jednou v noci mu dali svěráky na všechny prsty na rukou, šroubama se utáhnou a než oteklé prsty popraskají, tak to trvá dosti dlouho. Je to hrůzná bolest. Celou noc bylo slyšet takový nářek, že celý kriminál nespál.“

Soudní proces byl připraven s velkým spěchem už na 12.-14. července 1951. Ještě před tím však o udělení trestů obviněným rozhodoval sekretariát Ústředního výboru Komunistické strany Československa. Václav Drbola byl v Jihlavě odsouzen senátem Státního soudu Brno k trestu smrti pro zločiny velezrady a návodu k vraždě. Jeho odvolání bylo zamítnuto a poprava oběšením byla provedena po páté hodině ráno 3. srpna 1951. Se svými nejbližšími se Václav Drbola nemohl rozloučit ani v dopisech, jak to bylo později umožněno Janu Bulovi. Tělo Václava Drboly bylo zpopelněno a tajně uloženo na Ústředním hřbitově v Brně. Na konci šedesátých let 20. století byla urna s popelem předána příbuzným a později uložena do rodinného hrobu ve Starovičkách.

Už v době odsouzení Václava Drboly se společnost nesly hlasy lidí, kteří považovali soudní proces za vykonstruovaný a Drbolovu smrt za mučednictví pro víru. Podobné myšlenky se ozývaly i z českého vysílání stanice Radio Vaticana z 16. července 1951: „Není nám znám pravý důvod hrdelního trestu nad kněžími a katolickými laiky. Od oficiálních zpráv se toho ani nedozvíme. Sotva šlo o důvody rázu politického, neboť kněží jsou od jakékoliv politické činnosti zrazováni svou řádnou duchovní vrchností i rozhlasem vatikánským. (...) Byli-li odsouzeni v souvislosti s obhajobou přirozených práv a nezadatelných práv lidské osobnosti, pak jsou pravými mučedníky.“ Zpráva vatikánského rozhlasu se však v Československu v tehdejší době dostala pochopitelně jen k malému počtu posluchačů. Stejně jako Jan Bula byl i Václav Drbola degradován tehdejším brněnským biskupem Karlem Skoupým, který byl k tomuto kroku komunistickou mocí donucen. V roce 2001 byla církevním soudem konstatována neplatnost tohoto trestu.